

Yttrande

Datum: 2024-02-27

Socialdepartementet

Dnr: S2023/03181

Vår referens: Sara Gustavsson Roxell

sara.gustavssonroxell@vision.se

Remissvar på Socialdepartementets promemoria Ett förtydligt brottsförebyggande ansvar för socialnämnden

Vision har givits möjlighet att lämna synpunkter på Socialdepartementets promemoria Ett förtydliga brottsförebyggande ansvar för socialnämnden. Vision representerar cirka 212 000 tjänstemän som leder, utvecklar och administrerar välfärden inom kommun, region, privata bolag och kyrkan. Många av dem arbetar inom socialtjänsten.

Sammanfattning av Visions synpunkter

Vision delar ansatsen att stärka samhällets brottsförebyggande arbete men anser att förslaget att socialnämnden ska förebygga och motverka kriminalitet är en utvidgning av socialtjänstens uppdrag. Den utvidgningen behöver sättas i relation till såväl olika kategorier av brott som begås och brottens orsaker, samt socialtjänstens socialt förebyggande uppdrag och ansvar. Vision anser att det i den kommande socialtjänstlagen ska införas ett krav på att socialtjänsten ska arbeta förebyggande och att det inkluderar socialtjänstens del i det brottsförebyggande arbetet. Att socialtjänsten och dess medarbetare har rätt förutsättningar för omställningen är dock en förutsättning för att syftet ska uppnås.

Vad gäller förslaget om att socialnämnden aktivt ska arbeta för att förebygga och motverka kriminalitet bland barn och unga anser Vision att det till stor del ingår i socialnämndens nuvarande ansvar för barn och unga och som ytterligare förstärks genom vårt förslag gällande krav i kommande socialtjänstlag gällande det förebyggande arbetet. Vision är tveksamma om förslaget i sig kommer stärka det brottsförebyggande arbetet.

Vision anser att goda förutsättningar för verksamheterna och medarbetarna i form av kunskapsstöd, implementering, god arbetsmiljö, fungerande samverkan och tillräckliga ekonomiska resurser är avgörande för att stärka såväl socialtjänstens förebyggande arbete som samhällets brottsförebyggande arbete.

Visions synpunkter på förslagen och bedömningarna

4.1 Socialnämnden ska arbeta brottsförebyggande

Vision delar utredarens analys av att brottsligheten är ett allvarligt samhällsproblem som påverkar samhället i stort och individer. Sedan 1 juli 2023 regleras kommunernas

brottsförebyggande ansvar i lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Flera andra myndigheter har ett tydligt uppdrag att motverka kriminalitet i en bredare bemärkelse än vad socialtjänsten har, vars fokus är och enligt Vision ska förbli att förebygga och motverka sociala faktorer i människors liv som kan leda till kriminalitet. Socialtjänstens uppdrag och mål enligt socialtjänstlagen fokuserar på att främja människors ekonomiska och sociala trygghet och främja goda levnadsförhållanden, hjälp och vård vid missbruk, insatser till våldsutövare, stöd till brottsoffer, insatser till personer med funktionsnedsättning och till äldre, stödinsatser till skuldsatta personer samt insatser på olika nivåer till barn och unga. Socialtjänsten ska även medverka i samhällsplaneringen.

De förslag som har utretts och lämnats gällande ny socialtjänstlag syftar i många delar till att stärka socialtjänstens förebyggande arbete och tillgänglighet och att socialtjänsten ska arbeta mer kunskapsbaserat. Vision anser att det är en nödvändig väg att gå för att socialtjänsten ska bli stärkt i sitt uppdrag och för att människors tillit till socialtjänsten ska öka. Vision anser att goda förutsättningar i form av kunskapsstöd, implementering, god arbetsmiljö, fungerande samverkan och tillräckliga ekonomiska resurser är avgörande för att stärka såväl socialtjänstens förebyggande arbete som samhällets brottsförebyggande arbete.

Vision anser vidare att socialtjänsten inte ska ha ett uppdrag att förebygga kriminalitet i allmänhet utan att ett stärkt förebyggande arbete inom ramen för socialtjänstens uppdrag kommer leda till ett stärkt brottsförebyggande arbete i samhället. Detta är en del av det brottsförebyggande ansvar som nu åvilar kommunerna. Om socialtjänsten får i uppdrag att förebygga kriminalitet i en bred bemärkelse riskerar det att ta fokus från socialtjänstens del i att förebygga och minska sociala faktorer som riskerar att leda till kriminalitet.

4.2 Förebygga och motverka kriminalitet bland barn och unga

Vision anser att förslaget om att socialnämnden aktivt ska arbeta för att förebygga och motverka kriminalitet bland barn och unga till stor del ingår i socialnämndens nuvarande ansvar för barn och unga och som ytterligare förstärks genom Visions förslag gällande krav i kommande socialtjänstlag gällande det förebyggande arbetet. Vision är tveksamma om utredarens förslag i denna del kommer stärka det brottsförebyggande arbetet men har ingen invändning mot att det specificeras i lagen. Det förutsätter då att kraven på socialtjänstens förebyggande arbete och tillgängliga insatser förstärks i lagstiftningen i enlighet med Visions förslag och att såväl ekonomiska förutsättningar som kunskapsstöd säkerställs.

4.3 Ett effektivare brottsförebyggande arbete

Vision delar utredarens bedömning att socialtjänsten bör använda mer ändamålsenliga insatser och i större utsträckning använda kunskapsbaserade metoder för att det brottsförebyggande arbetet ska bli effektivt. Det går i linje med förslagen från utredningen om en ny socialtjänstlag om att socialtjänsten ska arbeta i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Vad är det då som ligger bakom att socialtjänsten inte i högre utsträckning arbetar kunskapsbaserat? Några av de faktorer Vision ser som påverkar detta är, förutom behovet av forskning och kunskapsstöd, kommunernas olika kapacitet för sitt uppdrag, otillräcklig finansiering av socialtjänsten i relation till verksamhetens uppdrag samt brister i arbetsmiljön

som leder till hög personalomsättning och svårigheter att verksamhets- och kompetensutveckla. Dessa faktorer hänger samman och behöver angripas samlat.

Som exempel säger 70 procent av Sveriges socialchefer i Visions senaste Socialchefsrapport att de inte har ekonomiska förutsättningar att arbeta förebyggande. Socialcheferna i minde kommuner uppger i högre omfattning att de har dåliga förutsättningar att klara de nya kraven om kommunernas brottsförebyggande arbete vilket även stöds i en rapport från Brottsförebyggande rådet. När det gäller personalförsörjningen har läget i socialtjänsten försämrats kraftigt. Nästan åtta av tio socialchefer anser att personalförsörjningen är svår eller mycket svår vilket är en fördubbling jämfört med år 2020.

Ett sätt att förbättra förutsättningarna är att samverka mer mellan kommunerna, något som pekas ut som en väg framåt av Kommunperspektivutredningen. Av Socialchefsrapporten framgår att redan idag samverkar mer än 60 procent av socialtjänsterna med en eller flera socialtjänster i angränsande kommuner. Hälften av socialcheferna svarar dock i undersökningen att kommunsammanläggningar sannolikt skulle vara mer effektivt än samverkan för att hantera det socialpolitiska uppdraget. Det visar på frågans komplexitet.

Vision anser att det inte räcker med att konstatera att socialtjänsten behöver arbeta mer kunskapsbaserat. Vision välkomnar därför det besked som kommit om en överenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner med syftet att skapa långsiktighet och goda planeringsförutsättningar för kommuner inför införandet av en ny socialtjänstlag. Vision ser även positivt på att kommunerna får statsbidrag för omställningen till en långsiktigt hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst och att Socialstyrelsen fått i uppdrag att ge nationella kompetenshöjande insatser för att stödja kommunerna i omställningen och genomförandet av den nya socialtjänstlagen. Vision anser att den reform som genomförs gällande socialtjänstens uppdrag och arbetssätt behöver följas upp och utvärderas och såväl regeringen som kommunpolitiker behöver ta ansvar för att socialtjänsten har tillräcklig finansiering för sitt uppdrag. Genom dessa insatser kan socialtjänstens medarbetare ha en arbetsmiljö som innebär att de kan använda och utveckla sin kompetens, ha en rimlig arbetsbelastning och därmed blir socialtjänsten en verksamhet man vill jobba i och inte söka sig ifrån.

6.1 Ekonomiska konsekvenser

Vision delar inte utredarens bedömning att förslaget att socialnämnderna ska förebygga och motverka kriminalitet inte innebär något nytt åtagande för kommunerna. Vision uppmanar regeringen att noga överväga de faktiska kostnaderna för implementering och utvärdering av de föreslagna åtgärderna. Det är avgörande att den kommunala finansieringsprincipen upprätthålls för att säkerställa en jämlik och rättvis tilldelning av resurser över olika kommuner. Resurser i nivå med kraven på verksamheten är en absolut förutsättning för att såväl verksamheten som dess medarbetare ska kunna verka så att ambitionen med förslagen uppnås.

A handwritten signature in black ink, reading "Veronica Magnusson". The script is cursive and elegant, with the first letter 'V' being particularly large and stylized.

Veronica Magnusson, förbundsordförande Vision